

Hetero- ja homoyhteisön rajankäynti intersektionaalisuus huomioiden Sofi Oksasen
teoksessa *Baby Jane*

Anna-Sofia Konttaniemi

Kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
Humanistinen tiedekunta
Kirjallisuus
Joulukuu 2017

SISÄLLYS

1. JOHDANTO

2. TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Queer-teoria

2.2 Intersektionaalisuus

3. HETERO- JA HOMOYHTEISÖN RAJANKÄYNTI

3.1 Seksikauppa

3.2 Heterot homomaailmassa & homot heteromaailmassa

3.2.1 Heterot homomaailmassa

3.2.2 Homot heteromaailmassa

3.3 Identiteetti intersektionaalisesti ymmärrettynä

4. PÄÄTÄNTÖ

LÄHTEET

1. JOHDANTO

Tarkastelen tässä kandidaatintutkielmassa hetero- ja homoyhteisön rajankäyntiä Sofi Oksasen teoksessa *Baby Jane* (2005). Keskeisiä yhteisöjen rajankäynnin paikkoja ovat romaanissa teoksen päähenkilöiden harjoittama seksibisnes, yhteisöjen väliset suhteet sekä minäkertojan siirtyminen yhteisöstä toiseen. Tutkimukseni kannalta relevantteja teoreettisia orientaatioita ja lähestymistapoja tarjoavat queer-teoria ja intersektionaalisuus, joita avaan tarkemmin Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat –luvussa.

Miellän kohdeteoksen kuvaamat yhteisöt ja niiden rajankäynnin muuttuvina ja liukuvina, ikään kuin eräänlaisena silmukkamaisena rakenteena, jossa identiteetti voi kiertää ilman selkeää, pysyvää kiinnittymistä mihinkään seksuaalisuuden jatkuvuudella. Tämän vuoksi luovuin aikaisemmasta otsikkovaihtoehdostani, jossa rajankäynnin sijaan käytin sanaa "vastakkainasettelu". Puhuminen "vastakkainasettelusta" olisi luonut kuvan mustavalkoisesta, selkeästä eroavaisuudesta yhteisöjen välillä, kun taas "rajankäynti" korostaa yhteisöjen muuttuvuutta ja niiden välisten rajojen häilyvyyttä ja liukuvuutta. Tavoitteeni ei ole kuvata romaanin yhteisöjen vastakkainasettelua, vaan purkaa sitä ja lukea esiin myös noiden ryhmien sisäisiä eroja ja ristiriitaisuuksia. Juuri sisäisten erojen näkyväksi tekeminen purkaa illuusiota homo- ja heteroidentiteettien ja -yhteisöjen kiinteydestä ja toisaalta liudentaa homouden ja heterouden vastakkainasettelua.

Queer-teorialle on ominaista poliittisuus, pyrkimys vaikuttaa tutkimuskohteeseensa ja tuoda esiin sitä määrittäviä ehtoja. Myös oma tutkimukseni on tällä tavoin queer-poliittista: tavoitteenani on kohdetekstin osalta stereotyyppien (homo, hetero, seksityöläinen) purkaminen sekä erilaisten yhteiskunnallisia ilmiöiden ongelmakohtien esiin lukeminen (esim. seksityön esineellistyvyys, epätasa-arvo, mielenterveysongelmat).

Queer-teorian lisäksi tärkeä teoreettinen orientaatio on kandidaatintutkielmani otsikossa näkyvä intersektionaalisuus. Käsitteellä kuvataan identiteetin monipaikkaisuutta, jolloin oleellista ei ole pelkästään sukupuoli tai seksuaalinen suuntautuminen vaan myös monet muut identiteettiä määrittävät muuttujat (Rossi 2015, 91). Esimerkiksi *Baby Janessa* henkilöitä määrittävät ja asemoivat tai suorastaan stigmatisoivat paitsi seksuaalinen suuntautuneisuus myös yhteiskunnallinen asema, seksityöläisyys ja mielenterveysongelmat. Intersektionaalisuuden

tarkoituksena on nimenomaan estää luomasta tietynlaista, yhdenmukaista identiteettiä esimerkiksi homoudesta tai heteroudesta.

Käytän tutkielmassani termiä "homo", johon sisällytän kaikki seksuaaliselta suuntautumiselta muut kuin heteron – homot, lesbot ja biseksuaalit. Homoyhteisö taas on ikään kuin eräänlainen kattotermi kaikille teoksessa ja tutkielmassa esiintyville seksuaalivähemmistöille. Valitsin termikseni yhteisön, sillä mielestäni sen sanakirjakuvaus¹ vastaa hyvin *Baby Janessa* esiintyviä "yhteisöjä"

Baby Jane valikoitui tutkimuskohteekseni, sillä se on Oksasen teoksista vähiten tutkittu. Myös vuonna 2018 ensi-iltansa saava elokuvasovitus tekee teoksesta ajankohtaisen. Ajankohtaisuutta lisäävät myös *Baby Janen* teemat, sillä tasa-arvokysymykset sekä mielenterveysongelmat ovat pinnalla myös tänä päivänä, vaikka teos sijoittuukin vuosiin 1995–2002. Tavoitteenani on osallistua näistä kysymyksistä käytyyn keskusteluun ja myös lukea kohdeteoksesta esiin sen kuvaamien marginalisoituneiden henkilöiden ääni, joka hukkuu helposti yhtäältä kategorisesti uhriuttavien tai toisaalta toimijuutta korostavien diskurssien alle.

---

¹ Kotimaisten kielten keskus. Yhteisö. *Kielitoimiston sanakirja*. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/yhteisö> (6.3.2018)

2. TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1. Queer-teoria

Nais-, mies- sekä homo- ja lesbotutkimuksen lailla queer-tutkimus on saanut alkunsa poliittisesta liikehdinnästä. Tähän liikehdintään kuuluu niin vuoden 1969 mellakka² Yhdysvalloissa kuin 1980-luvun AIDS-kriisi. Sanna Karkulehto toteaa, että paradoksaalisesti näiden tapahtumien aikainen homofobinen politiikka sekä pakokauhu sai seksuaalivähemmistöt nostamaan päätään politiikan kentällä. Tämän seurauksena seksuaalivähemmistöyhteisön sisällä heräsi identiteettipoliittinen itsereflektio, mikä heteroyhteisön syrjimisen ja assimilaatiopolitiikan takia johti seksuaalivähemmistöjen irrottautumiseen heteroyhteisöstä. Poliittisen heräämisen myötä seksuaalivähemmistöt perustivat homo- ja lesboliikkeitä, joiden tarkoituksena oli seksuaalivähemmistöjen oikeuksien tunnustaminen. (Karkulehto 2004, 210.)

Queer-termin taustalla oli ajatus siitä, että koko yhteiskunta on queer – outo, kummallinen, kyseenalainen – vaikka termi onkin yleisesti käytössä seksuaalivähemmistöjen kattoterminä. Poliittiset liikkeet ottivat termin pian omakseen ja queer-nimisiä, syrjinnän vastaisia liikkeitä syntyikin useita. (Karkulehto 2004, 212.)

Poliittisten queer-liikkeiden lisäksi myös akateeminen queerisointi nosti päätään, ja tästä syntyi tutkimusvetoinen queer-liike, jota alettiin kutsua queer-teoriaksi. Siinä missä queer-liikkeen tavoitteena oli saavuttaa seksuaalivähemmistöille tasa-arvoa, akateemisen queer-teorian tarkoituksena oli kyseenalaistaa homo- ja heteroseksuaalisen maailman vastakohtaisuutta ja hierarkioita. Queer-teorialla on yhteneväisyyksiä feminismiin sekä akateemisen sukupuolentutkimuksen kanssa, ja ne ovat osaltaan vaikuttaneet queer-teorian syntyyn. Karkulehto mainitsee artikkelissaan ”Mikä ihmeen queer?” myös queer-teorian läheiset suhteet jälkikoloniaaliseen, etnisyyden ja ”rodun” tutkimukseen, jotka queer-tutkimuksen tapaan ovat poliittisia suuntauksia ja pyrkivät purkamaan tuomaan vähemmistöjen äänen kuuluville. Näille tutkimussuuntauksille yhteistä on myös se, ettei niitä voi tehdä ilman poliittista tasa-arvon tavoitetta. (Karkulehto 2004, 213.)

Queer-teorian ja kirjallisuudentutkimuksen yhteydessä on oleellista puhua homo- ja lesbokirjallisuudentutkimuksesta, sillä ne nostavat esille samankaltaisia kysymyksiä ja keskustelevat

---

² Vuoden 1969 puhjenneet New Yorkin niin sanotut Stonewallin mellakat oivat nousseet homojen, lesbojen, biseksuaalien ja transihmisten vapautusliikkeen (HLBT) symboliksi.

siitä millaisina seksuaalivähemmistöt kuvataan kirjallisuudessa, miten niitä kuvataan ja kuvitellaan vastavirtaisesti, toisin, ja millaisia representatiivisia ja lukemisen strategioita niiden käsittelyyn voitaisiin soveltaa. Kun homo- ja lesbokirjallisuus haluttiin aiemmin vapauttaa kaapista osaksi kirjallisuutta ja kulttuuria, nykyinen queer-tutkimus taas haastaa valtakirjallisuuden ja heteronormatiivisen kulttuurin. Homo- ja lesbokirjallisuudentutkimus samoin kuin queer-tutkimus ja myös kriittinen maskuliinisuudentutkimus ovat kaikki kehkeytyneet dialogissa feministisen tutkimuksen kanssa. (Jokinen 2010, 129.)

Homo- ja lesbotutkimuksesta poiketen queer-teoria antaa kirjallisuudentutkimukselle huomattavasti monipuolisemman kaanonin, sillä siitä ovat luettavissa monimuotoisemmat seksuaalisuuden mahdollisuudet. Huomioitavaa on, että suurin osa nykypäivänä harjoitetusta homo- ja lesbokirjallisuudentutkimuksesta kutsuu itseään queer-tutkimukseksi. (Kekki 2004, 45.)

Queer-kirjallisuudentutkimuksen voidaan sanoa toimivan pääasiassa kahdella alueella. Ensiksikin se tarkastelee eri kirjallisuuksien rakenteita ja strategioita, jotka ylläpitävät heteronormatiivisen sukupuolijärjestelmän hegemoniaa seksuaalisuuden moninaisuuden ja myös heteroseksuaalisuuden sisäisten erojen kustannuksella. Lisäksi queer-kirjallisuudentutkimus pyrkii löytämään kirjallisuudesta queer-viittauksia. Nämä kaksi aluetta eivät kuitenkaan ole erillisiä, vaan kirjallisuudentutkijan oma queer-luenta vaikuttaa siihen, näkeekö hän jossain teoksessa queer-potentiaalia vai katsooko hän teoksen heijastavan tiedostamatonta heteromatriisin läpikäymää diskurssia. (Kekki 2004, 45.)

Queer-tutkimuksen tarkoituksena ei ole vastata kysymykseen siitä, mitä queerius on, vaan pikemminkin avata ja tehdä näkyväksi, miten esimerkiksi erilaiset uskomukset ja arvoasetelmat on rakennettu, miten niitä representoidaan ja miten nämä vaikuttavat käsityksiin queeriuudesta. (Karkulehto 2011, 85.) Queer-tutkimus antaa useita erilaisia mahdollisuuksia kirjallisuudentutkimukselle. Sen avulla voidaan tarkastella kirjallisuutta, jossa esitetään sukupuolia toisin (queeristi). Tämä tarkoittaa ilmeisten homo-, lesbo-, bi- tai trans-tekstien analysointia ja tulkintaa. Toiseksi voidaan tarkastella heteronormatiivisesti painottunutta kirjallisuutta ja niistä luettavia valta- ja vastadiskursseja. Kolmas vaihtoehto on perinteisten sukupuolikonstruktioiden ja -representaatioiden kyseenalaistaminen näiden esitysten queerisoimisella – pervouttamisella. Tällä tavalla voidaan osoittaa niiden hauraus, haavoittuvuus, keinotekoisuus ja epä johdonmukaisuus. On mahdollista myös tutkia, miksi seksuaalivähemmistöistä edelleen vaietaan ja niiden olemassaolo

"kaapitetaan"³. Queer on läsnä kaikkialla ja ~~että~~ yhteiskunta on muutakin kuin julkisesti annetaan ymmärtää, kuten Lasse Kekki ja Leena-Maija Rossi muistuttavat. (Karkulehto 2004, 225 – 227.)

2.2. Intersektionaalisuus

Intersektionaalisuuden juuret löytyvät 1970-luvulta jolloin etenkin yhdysvaltalaiset mustat ja latinofeministit sekä postkoloniaalifeministit aloittivat liikehdinnän toimijuuden ja alistuksen analyysin monipuolistamisen puolesta. (Rossi 2010, 35.)

Intersektionaalisuudella ei ole vakiintunutta suomenkielistä termiä, mutta monisanainen suomennos voisi olla erojen leikkaaminen, risteäminen sekä yhteisvaikutus. Queer-tutkimuksen kannalta tämä tarkoittaa sitä, että pelkästään sukupuoli ja seksuaalinen orientaatio eivät vielä riitä identiteetin rakentamisen tai analyysin lähtökohdiksi, vaan on otettava huomioon myös muita tekijöitä ja/tai muuttujia, kuten esimerkiksi yhteiskunnallinen asema, ikä ja etnisyys. Intersektionaalisuus tavallaan merkitsee erojen havaitsemisen maksimointia eli sitä, että eroja nähdään kaikkialla ja kaikkia yhteneväisyyksiä pyritään metodisesti purkamaan. (Rossi 2015, 29.)

Geometriassa intersektionaalisuudella tarkoitetaan janojen yhtymäkohtaa, ja maantieteessä se merkitsee risteystä. Nämä miellelyhtymät ovat herättäneet kritiikkiä termiä kohtaan. Kritiikkiä on aiheuttanut myös se, että erot mahdollisesti tai väistämättä asettuvat siten, että jotkut ovat toisia merkittävämpiä. Intersektionaalisuus voi toimia työkaluna, jonka avulla voidaan ymmärtää eroavaisuuksien välisiä suhteita: pelkkä eroavaisuuksien luetteloiminen ei riitä, vaan pyrkimyksenä tulisi olla syvempi analyysi näistä eroavaisuuksista. (Valovirta 2010, 94–95.)

Tutkija Leslie McCall on eritellyt kolme erilaista intersektionaalista lähestymistapaa, joiden erot tulevat nimenomaan asenteesta identiteettikategorioihin: anti-, inter- ja intrakategorinen. McCall pyrkii osoittamaan, että kategorisoinnin välttäminen voi lopulta olla mahdotonta. McCallin lisäksi myös monet muut tutkijat ovat sitä mieltä, että on tärkeää tehdä ero hierarkioita ja epäoikeudenmukaisuutta luovien kategorisointien sekä moninaisuuden hahmottamisen ja ymmärrettäväksi tekemisen välillä. Näin ollen voidaan tutkia joko kategorioiden välisiä eroja tai

---

³ Laukkanen, Marjo 2005. Kaapitetut Seksuaalinen suuntautuminen nuorten nettikeskusteluissa. *Media & viestintä* 27.3.2005.

kategorioiden sisälle rakentuvia eroja. Intersektionaalisesti ajateltuna tämä tarkoittaisi sitä, että pyritään löytämään yhtymäkohtia ja yhteneväisyyksiä eroissa. (Rossi 2015, 103–104.)

3. YHTEISÖJEN RAJANKÄYNTI

3.1. Seksikauppa

Baby Janen päähenkilöt joutuvat pohtimaan vaihtoehtoja taloudellisen tilanteen kiristyessä: ”Mikä menee aina kaupaksi, mistä on aina pula? Seksistä ja huumeista. Diilata Piki ei enää halunnut. Jäljelle jäi seksi.” (BJ 33.) Pikin vitsailu päähenkilön ”lörppähuulisuudesta” (BJ 34.) saa heidät ajattelemaan mahdollisuutta prostituutiosta, mutta ensimmäisen puhelinseksi asiakkaan udellessa käytetyistä pikuhousuista, he päätyvät valitsemaan kauppatavarakseen käytetyt alusvaatteet.

Anna Kontulan (2008) mukaan taloudellinen pakko ei aja ketään seksityöhön. *Baby Janen* päähenkilöt päätyvät seksityöhön vapaaehtoisesti, kuitenkin tietynlaisen taloudellisen ahdingon pakottamana: ”Kenelläkään ei ollut lainata. Velkaa meillä oli tutuille ihan tarpeeksi. Pankki ei kahdelle työttömälle ja omaisuudettomalle olisi antanut mitään.” (BJ 33.) Minäkertojen muistellessa seksibisnestä jälkeen päin pakon sanelema elinkeino korostuu: ”Ellei järjestelymme olisi ollut sellaisten ihmisten keksimä, joilla ei ollut vaihtoehtoja.” (BJ 34.) Kontulainen seksityöläisyyden paradoksi näkyy päähenkilöiden toiminnassa, sillä vaikka he ryhtyvät elinkeinon vapaaehtoisesti, taloudellinen ahdinko – tai suoranainen pakko – toimii seksityön vahvimpana motiivina (Karkulehto 2011, 214). Päähenkilöiden seksityön pakollisuuteen liittyy myös vahvasti heidän mielenterveysongelmansa, erityisesti Pikin vaikea paniikkihäiriö, mikä estää häntä poistumasta kotoaan.

Seksityötä harjoittavat ihmiset välttelevät niin sanottua huorastigmaa ja elävät usein kaksoiselämää. Käytännössä kaksoiselämä näkyy erillisenä työnimenä, ja esimerkiksi internetin välityksellä toimivat voivat olla anonyymejä. (Kontula 2008, 74.) *Baby Janen* päähenkilöt eivät varsinaisesti salaa toimintaansa, vaan kertovat siitä lähimmille ihmisilleen häpeilemättä, lähinnä naureskelemaan sävyyn: ”Kuvittele nyt. Se tyyppi kiiruhtaa kotoaan töihin siksi, että saa ajellessaan kuunnella kasetilta pornoa.” (BJ 45.) Päähenkilöiden ystävä Petruska myös auttaa bisneksen teossa vuokraamalla tilinsä heidän käyttöönsä – mainittavaa on toki se, että Petruska on ollut alalla myös itse.

Sofi Oksasen teoksen seksibisnes on vahvasti sukupuolittunutta ja naista kirjaimellisesti esineellistävää: Tuotteita ovat naisten alusvaatteet, valokuvat ja puhelinpalvelut. Näitä tuotteita ja palveluita myyvät naiset, ja asiakkaina ovat miehet. Asiakkaat eivät kuitenkaan ole ainoastaan cis-

heteromiehiä⁴: ”Kun ensimmäiset transut ottivat yhteyttä, minä otin heidät hoitaakseni, koska Piki ei ymmärtänyt naisten vaatteista.” (BJ 41.) Vahva miesedustus asiakaskunnassa näkyy, kun minäkertoja kertoo hänen ja Pikin osuneen ”spermasuoneen” bisneksensä aloittamisen myötä. (BJ 40.)

Päähenkilöiden asiakaskunta on monenkirjavaa ja sieltä löytyy niin keskellä yötä pikkuhousuja vonkaavia miehiä kuin asiallisestikin käyttäytyviä herrasmiehiä: ”Jotkut soittajista olivat hyvin asiallisia. Heillä oli virkamiehen ääni ja kirjakielinen puhe. - - Eivätkä koskaan soitelleet perään, kun kerran oli jo tutustuttu, eivätkä lähettelleet humalaisia viestejä Susannan ihanasta pillusta.” (BJ 163.)

Minäkertojan ja Pikin seksibisnes helpottaa heidän taloudellista ahdinkoaan, ja rahan suhteen he ovat muutenkin huolellisia ja määrätietoisia – tämä viittaisi siihen, että seksityöhön voisi liittyä myös oma tahto ja toimijuus, mutta kuten edellä todettiin, asetelma on tosiasiasa varsin kompleksinen, toimijuutta, omia valintoja, olosuhteiden asettamia pakkoja ja uhriutta paradoksaaliseksi vyyhdeksi sekoittava. (Karkulehto 2011, 215.)

Seksityöläiset nähdään yleisesti uhreina ja tämän näkökulman myötä seksityöntekijöiden valintojen omaehtoisuus ja oma ääni hukkuvat hallitsevan uhriskurssin alle. Kontulan väitöskirjassa mainitaan myös, se että puhumalla ”seksityöläisyydestä” tarkoitus on häivyttää ja neutralisoida sanan ”prostituoitu” stigmaa. Uhriskurssi myös tukee patriarkaalista ajatusmaailmaa, jossa nainen nähdään pelkästään heikkona ja puolustuskyvyttömänä. (Karkulehto & Leppihalme, 2017.)

Baby Janessa seksityöläisyys sijoittuu uusliberalistisen, markkinoituneen ja prekarisoituneen yhteiskunnan kontekstiin. Tällä tarkoitetaan 1980- ja 1990- lukujen aikana tapahtunutta muutosta hyvinvointivaltiosta kohti markkinaperusteista kilpailuyhteiskuntaa. Hyvinvointivaltion turvaverkkoon tuli aukkoja, mikä on osaltaan johtanut myös päähenkilöiden syrjäytymiseen. Kulttuurin seksualisoituminen ja seksin markkinoituminen erilaisten taloudellisten pakkojen paineessa edustavat tätä aikakausien muutosta myös *Baby Janessa* ja Kontulan korostaman toimijuuden mahdollisuus hukkuu markkinatalouden toimintaperiaatteiden alle. (Karkulehto & Leppihalme, 2017.)

Seksityö on päähenkilöille elinkeino, josta irtoaa paikoitellen myös hupia: ”Niiden puheluiden jälkeen Piki ja minä nauroimme aina sylikkäin pitkään.” (BJ 90.) Seksityö tuo päähenkilöiden elämään

---

⁴ ”Cismies on syntymässä määritelty mieheksi” Seta ry (2016). Sateenkaarisanasto. *Seta*. <http://seta.fi/sateenkaarisanasto/> (6.3.2018).

myös rutiinia, minkä voisi sanoa olevan seksityön toimijuutta esiin tuova puoli: "Kurkistelin vuoteen reunalta, kun Piki nousi sängystä, kääri savukkeen ja alkoi hoitaa kirjanpitoa täsmällisellä käsialallaan, vanhanaikaisesti vahakantisiin vihkoihin, lajitella kirjekuoria ja kirjoittaa pakettikortteja. Minua miltei itketti. En ollut koskaan nähnyt Pikiä sellaisena." (BJ 45.)

Kolikon nurja puoli on työn raskaus, kun paniikkihäiriöinen Piki uupuu jatkuviin puheluihin ja päähenkilö huomaa, että omia alusvaatteitaankin voi kaivata. Työn raskaus näkyy myös siinä, että päähenkilöt kokevat, etteivät saa hetken rauhaa työltään: miehet soittelevat heille vuorokauden ympäri ja vyötäröllä tuntuva sukkahousujen puristuskin tuntuu asiakkaiden vaatimukselta. (BJ 134.) Tässä kohtaa seksityö alkaa siis muodostua häiritseväksi, oman minän koskemattomuuteen kajoavaksi, vaikeivat päähenkilöt suoranaisesti myy ruumistaan. Teoksesta tulee esille myös se, että uusliberalistinen markkinatalous ei palvele päähenkilöitä, jotka ovat taloudellisesti heikoilla olevia naisia. (Karkulehto & Leppihalme, 2017.)

Seksityön ahdistavuus tulee esille myös siinä, kun päähenkilö huomaa pohtivansa, onko Joonatan ollut yksi asiakkaista. Asiakaskunnan vahva sukupuolittuminen korostuu, kun päähenkilö tajuaa, että kuka tahansa vastaan tuleva mies voisi olla yksi hänen ja Pikin asiakkaista. Tämä vaikuttaa myös päähenkilön heterosuhteeseen, sillä eräänlainen seksikaupan valta-asetelma siirtyy myös suhteeseen Joonatanin kanssa – Joonatanista tulee ikään kuin "vihollinen" sukupuolensa takia.

Seksityöläisyys kiristää lopulta myös päähenkilön ja Pikin välejä, kun he alkavat kinastella livetapaamisista eli fyysisistä tapaamisista asiakkaiden kanssa, ja päätyvät riitelemään Pikin juomisesta: " - Mä en mene sinne, jos sä tapaavat mut edes yhden ainoan kerran selvinpäin." (BJ 91.)

Tarinan etenemisen myötä seksityöläisyys ja "huoraaminen" saavat uusia merkityksiä, kun minäkertoja ajautuu suhteeseen miehen kanssa. Heteroseksuaalista suhdettaan minäkertoja kutsuu avoimesti huoraamiseksi, ja tässäkin suhteeseen – huoraamiseen – ryhtyminen on vapaaehtoista, mutta kuitenkin viime kädessä ahdistavan taloudellisen tilanteen pakottamaa tai ainakin sitä merkittäväällä tavalla helpottavaa:

Jotta minun ei tarvitsisi täyttää yhtään Kelan paperia, tavata yhtään sosiaalitoimiston henkilökuntaan kuuluvaa, jotta minun ei tarvitsisi mennä leipäjonoon, koska se on niin helvetin kaukana ja niin helvetin aikaisin, että ehtisin kuolla nälkään ennen kuin pääsisin jonon hännille. (BJ 185.)

Taloudellisen laskelman lisäksi päähenkilön heteroseksuaalinen parisuhde on pako yhteisöstä ja maailmasta toiseen: ”- - jotta minun ei tarvitsisi nähdä niitä ihmisiä, jotka joskus olivat kuuluneet maailmaani ja Pikin maailmaan.” (BJ 185.) Tässäkin tapauksessa ”huoraaminen” on vapaaehtoista, mutta kuitenkin ikään kuin pakollinen teko, jotta päähenkilö pääsee pakoon entistä tyttöystäväänsä ja maailmaansa.

Taloudellisen turvan ja homoyhteisöstä pakenemisen lisäksi päähenkilön parisuhde on myös masennuksen hoitokeino, jonka avulla elämä on helpompaa: ”Tässä elämässä minä voin siivotuttaa masennukseni näkymättömiin ja olla varma siitä, ettei sitä ole.” (BJ 64.)

Teoksesta käy ilmi, ettei päähenkilön heterosuhdetta voi varsinaisesti pitää rakkaussuhteena, vaan Joonatan on ”sopivin” ehdokas: ”Joten sama kai se oli, jos olin Joonatanin kanssa.” (BJ 67.) Päähenkilön parisuhde Joonatanin kanssa on eräänlaista teatteria, jossa seksuaalisen kanssakäymisen vaatima liukkauskkin on teennäistä ja jossa hänen ei tarvitse muuta ”kuin ottaa suihin tarpeeksi usein” (BJ 185.) Kaikkien mainitsemieni seikkojen myötä päähenkilön heterosuhde toimii ikään kuin seksikauppa – hyödykkeet vaihtavat omistajaa. Tässä voidaan sanoa myös olevan kyse siitä, miten ihmissuhteet tavarautuvat ja erityisesti naista esineellistetään. (Karkulehto & Leppihalme 2017)

Myös pariskunnan yhteenmuutto alleviivaa heterosuhteen näyttäytymistä eräänlaisena seksikaupan muotona, sillä siinäkin molemmat osapuolet hyötyvät tilanteesta: Joonatan saa naisen odottamaan häntä töistä, ja päähenkilön ei tarvitsisi palata enää asuntoonsa, Kallioon, entiseen maailmaansa.

3.2. Heterot homomaailmassa & homot heteromaailmassa

”Heteroidari, tää ei oo sulle.” (BJ 153.)

Alkuperäinen alaotsikkoni ”Heterot homomaailmassa/homot heteromaailmassa” muokkautui molemmat vaihtoehdot mahdollistavaan sekä että -muotoonsa, sillä kauttaviivan käyttö toi mielestäni liian selvärajaisen joko tai -asetelman, jollaisten purkaminen on tavoitteeni tässä tutkielmassa. Lisäksi &-merkki assosioi alussa mainittuun metaforaan, seksuaaliseen identiteettiin ikään kuin kahdeksikon silmukoissa tapahtuvana jatkuvana liikkeenä, joka ei koskaan lopullisesti

pysähdy ja merkitse identiteettiä tietynlaiseksi. Tarkoitukseni on siis ilmaista yhteisöjen rajankäynti molemminpuolisena ja muuttuvana prosessina, jossa kummatkin osapuolet ovat aktiivisia toimijoita. Otsikon mukaisesti aloitan esittelyni heteroista homomaailmassa. Tämän jälkeen analysoin homoja heteromaailmassa.

Oleellista on myös päähenkilön kokemus molemmista yhteisöistä. Heti teoksen alussa päähenkilö ylistää Pikiä ja homoyhteisöä: ”Minusta se kaikki oli coolia.” (BJ 12.) Heteroyhteisöön siirtyminen saa alkunsa väkivallanteosta, joka on seurausta heteroseksistä: Päähenkilö puukottaa Pikiä, kun väsy jatkuvaan ilkkumiseen miehen kanssa makaamisesta.

3.2.1 Heterot homomaailmassa

Queer-teorian mukaan queer on outoa, pervoa, vinoutunutta – ja romaanin heterot vierailevat homomaailmassa varsin erilaisissa, halun ja torjunnan sekaisissa tunnelmissa. Homobaarien kuvauksissa heterot ikään kuin flirttailevat tämän oudon, pervon maailman kanssa: ”Se pikku likka, joka päivysti usein yksin ja kertoi jokaiselle vastaantulijalle, kuinka ihanan dekadenttia on olla homobaarissa.” (BJ 67.) Myös seksuaalisuudestaan epävarmat tai jopa sitä häpeävät löytävät ikään kuin eräänlaisen pervon turvapaikan homobaarien hämärästä:

Kaapin ovissa edestakaisin tempoilevat ovat raahanneet tyttöystävänsä mukaan ja pitävät heitä kädestä samalla, kun yrittävät iskeä miestä. Ravintolan sulkemisen jälkeen hätääntynyt tyttö etsii sulhastaan, joka on eksyttänyt rusinansa ja livahtanut jatkoille kauniskasvoisen pojan kanssa. (BJ 66.)

Tietenkin voi miettiä, voiko lainauksen ”kaapin ovissa edestakaisin tempoilevia” suoranaisesti laskea heteromaailmaan kuuluviksi, mutta huomioni kiinnittyi lainauksessa mainittuun, mitä ilmeisimmin heterotyttöön, joka on vieraalla maaperällä eksytettynä. Lainauksesta on tulkittavissa se, että kyseistä tapahtumaa ja sitä kautta heterotyttöä pidetään tietyllä tapaa huvittavaa, ja tätä tukee minä-kertojan vähättelevä sanavalinta ”rusina”. Tyttö on homomiehelle tässä sosiaalinen alibi, jota homomies esineellistää ja välineellistää.

Heterot ja erityisesti heteromiehet herättävät erityisesti Pikissä suorastaan hilpeyttä, mikä näkyy hänen aikaisemmassa työssään seksilinjalla: ”Hänen äänellään vittuultiin itse asiassa hyvin pitkään, hyvin kalliisti ja hyvin monen puhelun verran ennen kuin mieshenkilö toisessa päässä alkoi

ymmärtää, ettei tuo herkullista mirriä huokuva ääni ehkä ollutkaan ihan tosissaan, jopa vedätti.” (BJ 37.) Hilpeä suhtautuminen näkyy myös siinä, kun päähenkilöt esittelevät Pikin entiselle tyttöystävälle Bossalle liikeideaansa ja nettisivustoja, joilla he aikovat bisnestä harjoittaa: ”- Se on kuule kunnan heteroille ja muille normaaleille tarkoitettu lehti, Piki virnisti sätkä suupielessään.” (BJ 77.)

Heteroyhteisöä irvaillaan myös niin sanotusta postimyyntivaimobisneksestä, mikä lisääntyi Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen: ”- Ja siellä on myös toimistoja, joissa on mittavat katalogit viehättävistä venäläisistä neitosista, jotka haluavat tutustua suomalaismiehiin avioliittotarkoituksessa. Ja vaimon ostohan on ehdottomasti juuri sitä ’vapaiden miesten ja naisten tarvitsemaa kontaktipalvelua, jonka kautta etsitään seuraa nimenomaan vastakkaisesta sukupuolesta’, lisäsin minä Pikin kaataessa Bossalle viskin.” (BJ 77.) Tämän lainauksen perusteella päähenkilöillä on selkeä ajatus siitä, kuinka heterot – erityisesti heteromiehet – käyttävät ja esineellistävät itänaapurimme naisia.

Myös päähenkilön heterosuhteeseen Piki suhtautuu irvailen: ”Vai eikö hallitus päästä. Onko iltapuuro jo syöty?” (BJ 187.) Lainauksesta tulee esille Pikin mielikuva päähenkilön suhteen valta- asemasta: Mies on kodin herran ja nainen on alistuva ja holhottava.

3.2.2 Homot heteromaailmassa

Minäkertojan heteroseksuaalinen hairahdus ja sen julkitulo nähdään epämiellyttävänä, ja minäkertojaa itsekin toteaa olleensa ”petturisika” (BJ 153) eli hetero. Yhteisöjen rajankäynti tulee kyseisen syrjähyppyn myötä selkeästi esille: homoyhteisö näkee minäkertojan petturina, kun taas mies, jonka kanssa pettäminen tapahtui, pitää minäkertojan lesbohistoriaa suorastaan positiivisena ominaisuutena: ”Nylkyttäjän mielestä oli aivan ihanaa, ettei minulla ollut entisiä miehiä nurkissa juoksentelemassa, entisiä naisia hän ei ilmeisesti osannut laskea seurustelukumppaneiksi. - - nylkyttäjän mielestä olin käytännöllisesti katsoen neitsyt ja siksi oiva vaimoehdokas.” (BJ 154.)

”Nylkyttäjän” asenne on samansuuntainen sen havainnoin kanssa, että aikaisemmassa lesbokirjallisuudessa lesbonainen näyttäytyi miesten silmissä lähinnä seksuaalisesti tyydyttämättömänä luonnonoikkuna, jonka ainoastaan mies pystyy parantamaan. (Kekki 2004, 17.)

Syrjähyppyn jälkeen minäkertoja vetäytyy homoyhteisöstä, sillä hän kokee olonsa nöyryytetyksi jatkuvan ivailun keskellä. Homoyhteisöstä poistuttaessa minäkertojan tie käy heteroyhteisöön: ”Menin siis paikkoihin, joissa tapasin naisista kiinnostuneita miehiä.” (BJ 154.) Teoksen perusteella heteromaailmaan livahtaminen on ikään kuin takaisin kaappiin piiloutumista, oman itsensä ja homoyhteisön häpeämistä: ”Pari kertaa olen törmännyt Lostarin-tuttuun heterobaarissa, ja heti tunnistamisen tapahduttua kummatkin ovat kääntäneet päänsä punastuvine korvineen pois. Ja me kummatkin ajatteleimme yhtäikaa samaa ajatusta – että olemme pettäneet omamme.” (BJ 67.)

Lainaus tukee myös sanavalintaani homo- ja heteroyhteisö, sillä yhteisön jäsenet tunnistavat toisensa ja tuntevat kuuluvansa samaan yhteisöön. Tämän lainauksen kohdalla päähenkilö ja tuttava tuntevat molemmat häpeää ollessaan heteromaailmassa, sillä kokevat pettävänsä sen yhteisön mihin todella kuuluvat – homoyhteisön.

Päähenkilö törmää illanvietossa tuttuun kasvoon homoyhteisöstä, jolloin hänet valtaa lähinnä uupumus: ”Olin vaihtanut maailmaa ollakseni törmäämättä mihinkään Pikistä muistuttavaan. Väsyttävää, ettei sekään onnistunut täydellisesti.” (BJ 68.)

Heteroyhteisössä ollessaan päähenkilö kuitenkin ikävöi takaisin omaan maailmaansa eikä hän koe heteroyhteisön elämää omakseen: ”Nyt olin kestänyt vääränlaisia aamuja jo toista vuotta.” (BJ 52.) Päähenkilö myös ikävöi avoimesti naisen kosketusta, mikä kertoo sen, ettei heteroparisuhde ole rakkauteen tai himoon perustuva suhde: ”Minulla oli ikävä sitä, miltä nainen kuulostaa saadessaan. Ja sitä miten nainen saa.” (BJ 59.)

3.3. Identiteetti intersektionaalisesti ymmärrettynä

Ehkä se oli se. Että minä olin hyväksynyt sen, että noinkin voi elää. (BJ. 194)

Sofi Oksasen teoksessa *Baby Jane* päähenkilö ei ole ainoastaan homoseksuaalinen nainen – oleellisia ovat myös yhteiskunnallinen asema, ikä ja mielenterveyden ongelmat. Päähenkilö ja tämän tyttöystävä ovat alle 40-vuotiaita, työttömiä, mielenterveysongelmaisia ja työkyvyttömiä.

Identiteetti ei ole ainoastaan sukupuolen ja seksuaalisuuden varaan rakentunut, vaan identiteetit voi ajatella jatkuvina, moninaisina prosesseina. (Rossi 2015, 99.) Intersektionaalisesti ajateltuna identiteetti koostuu siis muistakin tekijöistä kuin aiemmin mainituista sukupuolesta ja seksuaalisuudesta. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi yhteiskuntaluokka, ikä, mielenterveys ja ”rotu”.

Päähenkilöiden mielenterveysongelmat nousevat yhdeksi teoksen keskeisistä teemoista ja vaikuttavat osaltaan merkittävästi myös ajautumiseen seksibisnekseen, päähenkilön heterosuhteeseen. Mielenterveysongelmat ovat epäilemättä lopulta myös Pikin itsemurhan taustatekijä. Psyykinen epävakaus myös yksi osa päähenkilöiden identiteettiä ja tavallaan myös päähenkilöitä yhdistävä tekijä: "Kun me tapasimme, meillä molemmilla oli diagnosoitu vakava masennus. Meillä oli sama lääkitys, vaikka oireemme olivat erilaisia." (BJ 29.)

Päähenkilöiden mielenterveysongelmat tulevat ilmi jo suhteen alussa, kun päähenkilöt viettävät kesäyöt baareissa vältellen ulkomaailmaa lääkityksen sivuoireiden takia: "Emme pystyneet juurikaan huolehtimaan asioistamme – hikoilumme olisi vain tulkittu vieroitusoireiksi tai ainakin krapulaksi." (BJ 17.) Asioiden huolehtimatta jättäminen viittaa päähenkilöiden toimintakyvyn laskuun ja syrjäytymiseen: "- - joten pistin laskut suoraan roskiin." (BJ 38.)

Jo teoksen alussa tulee esille, että yöt baareissa ovat päähenkilöille, erityisesti Pikille ainoa tapa olla kaikkien ongelmiansa kanssa: "Minä olin valmis jatkamaan yhteiselämää lepakkoyössä vielä vuosia, mutta en siksi, että se oli ainoa mahdollisuus viettää vapaa-aikaa, enkä siksi, että illanviettomme olisivat ainoita hetkiä, jolloin poistuin asunnostani. En siksi, että ne olivat ainoita mahdollisuuksia minulle viettää aikaa rakkaani kanssa muiden nähden, julkisesti. Pikille asia oli niin, mitä minä en tietenkään silloin ymmärtänyt." (BJ 28.)

Pikin mielenterveysongelmat ovat teoksessa niin pahoja, että hän olisi päässyt välittömästi sairauseläkkeelle, muttei tahtonut. Päähenkilölle tämä Pikin identiteettiä määrittävä ominaisuus eli haluttomuus sairauseläkkeelle toi lähinnä toivoa: "Minulle, se että Piki näki asian niin, antoi toivoa." (BJ 115.)

Mielenterveysongelmat ja niistä puhuminen ovat erilaisia molemmissa yhteisöissä: siinä missä homoyhteisössä diagnooseista puhutaan avoimesti, nähdään heteroyhteisössä mielenterveysongelmat eräänlaisena tabuna, ne ikään kuin kaapitetaan. Nämä ovat tekijöitä, jotka myös omalta osin luovat "heteroutta" ja "homoutta". Kaapittaminen näkyy esimerkiksi siinä, kun päähenkilö on Joonatanin ystävien illallisella, ja väki ihmettelee Uffen häviämistä työpaikalta: "- Kulta, Uffe on ihan täyspäinen." (BJ 214.)

Vastaavaa kaapittamista ei homoyhteisössä tapahdu, vaan mielenterveyteen liittyvistä ongelmista puhutaan avoimesti: "Minulla oli paljon ystäviä, joilla oli kaikenlaista määrittelemätöntä ja määriteltyä, mikä johti kummallisiin tilanteisiin. Oli määrittelemättömiä ahdistushäiriöitä ja

määriteltyjä ahdistushäiriöitä ja neurooseja ja sen sadannen fobiaa ja paranoiaa ja hypokondriaa ja globus hystericusta ja kleptomaniaa ja ADHD:ta ja manioita.” (BJ 106.) Päähenkilön ystävät ja tuttavat eivät siis salanneet ongelmiaan, kuten teoksen heteroyhteisössä tehdään.

”Homoutta” luo myös teoksen vastakkainasettelu feminiinisten ja androgyynisten lesbonaisten välillä, joista aiemmin mainittua ei varsinaisesti arvosteta. ”Femmejen” sortaminen näkyy esimerkiksi ”pikku rekkojen” päänaukomisena baareissa tai Pikin entisen tyttöystävän Bossan väkivaltaisuuksena Pikin naisellisempia tyttöystäviä kohtaan. (BJ 27, 121.) Bossa myös näyttää mielipiteensä feminiinistä naisista päähenkilölle varsin suoraan: ”Ikään kuin en muutenkin tietäisi, että femmet eivät ole kovaa kamaa lepakoiden naismarkkinoilla.” (BJ 87.)

Mielenterveysongelmat, seksityöläisyys ja Pikin aiemmin harjoittama huumekauppa ovat seurausta päähenkilöiden syrjäytymisestä, ja ne ovat myös jokainen marginalisoivia tekijöitä päähenkilöiden identiteettiä tarkasteltaessa. Päähenkilö on jossain vaiheessa ollut kiinni niin kutsutussa normaalissa elämässä ja korkeakouluopinnoissa, mutta masennuksen ottaessa vallan opinnot ovat ilmeisesti jääneet: ”Mutta enää en jättänyt menemättä sovittuun tapaamiseen tai luennolle siksi, etten osannut päättää, laittaisinko päälleni hameen vai housut, tai siksi että maito oli loppunut, enkä saanut aamukahvia.” (BJ 31.)

Pikin mielenterveysongelmat menevät lopulta siihen pisteeseen, että hän on täysin riippuvainen entisen tyttöystävänsä Bossan kauppareissuista ja pyykinpesusta. Tämän riippuvuussuhteen näen yhtenä Pikin ja myös Bossan identiteettiä rakentavana tekijänä, sillä Piki on täysin Bossan varassa: ” - - tiesin Bossan voivan jättää Pikin ja kissat ruoatta vaikka kuukaudeksi. Niin väsyneitä, että tiesin ettei Piki silti liikkuisi kotiovensa ulkopuolelle mennäkseen kauppaan.” (BJ 200.)

Edellä mainittujen asioiden lisäksi erityisesti Pikin identiteettiä määrittää hänen juomisensa. Teoksen myötä tulee ilmi, että Piki poistuu kotoaan ainoastaan humalassa. Alkoholinkäyttö hiertää parin suhdetta, sillä suunnitelmat jäävät toteutumatta juomisen takia. Päähenkilö myös tuntee voimattomuutta, sillä hän ei kykene vaikuttamaan asiaan: ”Jos Piki käytti masennukseensa Suomen yleisintä masennuslääkettä, mikä minä olin sanomaan yhtään mitään. - - Minun olisi pitänyt olla hiljaa, mutta en osannut.” (BJ 93.) Alkoholi myös todennäköisesti ruokkii Pikin paniikkihäiriötä, sillä edellisissä suhteissaan Piki on pystynyt asioihin myös selvinpäin. Pikin alkoholinkäyttö aiheuttaa päähenkilössä tunnetta siitä, ettei kelpaa selväpäiselle Pikille: ”Ja että se teki minun lihastani

pilaantuneen hedelmän, johon ei selvin päin kosketa, mutta joka humalassa saatetaan syödä, koska silloin ei ole niin väliä, miltä suussa maistuu." (BJ 99.)

Päähenkilö määrittää yhdeksi identiteettinsä piirteeksi, tai ainakin hänen minuutensa heijasteeksi kotinsa, ja loukkaantuu syvästi, kun ei saa Pikiä viihtymään kotonaan kuin baari-iltujen jälkeen muutamaksi tunniksi: "Mutta minun kotini näyttää minulta. Miten hän saattoi rakastaa minua viihtymättä kotonani?" (BJ 105.)

Pikin itsemurhan epäonnistuttua, joutuu päähenkilö vastuuseen teosta. Tässä tilanteessa hänen identiteettiään määrittää hänen tekonsa: "Nyt ihmiset kiertävät minut kaukaa, koska kuvittelevat minun tehneen jotakin sellaista, mitä ei saisi tehdä." (BJ 231.) Hänen identiteettinsä on nyt vangin, ja tässäkin hän kuitenkin kokee yhteyttä Pikiin: "Nyt minäkin olen vankilassa. Vähän toisenlaisessa kuin sinun, mutta vankilassa kuitenkin. Ehkä kohta ymmärrän. Ehkä tulen lähemmäs sinua kuin koskaan." (BJ 231.)

Päähenkilö näkee kuitenkin Pikin itsetuhoisuuden yhdeksi Pikin piirteeksi, osaksi Pikiä: "Pikin elämä maistuu sepelille ja soralle ihan turhaan, Pikin valo on turhaan kalterinväristä. Se on niin turhaa. Pikiä ei vain ole tarkoitettu tähän maailmaan." (BJ 110.) Päähenkilö yrittää myös selittää Pikin mielenterveysongelmia jollain, esimerkiksi haimatulehduksella. (BJ 110.)

Identiteeteistä puhuttaessa nostan esille myös Stuart Hallin teoksen *Identiteetti* (1999), jonka mukaan identiteetit ovat vain tilapäisiä sulkeumia – kuin pisteitä, jotka päättävät lauseen, mutta pisteen jälkeen teksti jatkuu. Identiteetti on sitoutumista johonkin ottamatta pysähdystä lopulliseksi: "Juuri nyt olen tämä, juuri nyt tarkoitan tätä." (Hall 14, 1999.) *Baby Janen* päähenkilön identiteetin voi sanoa Joonatanista huolimatta kiinnittyneen homoyhteisöön ja homoidentiteettiin. Pikin ottaessa jälleen yhteyttä päähenkilö toivoo, että heidän välinen suhde voisi olla vielä mahdollista: "Jos Piki kerran oli antanut sen verran periksi, että hän suostui puhumaan minun kanssani asioista, joista ei koskaan ollut puhuttu, kaikki oli mahdollista. Sittenkin." (BJ 203.)

4. PÄÄTÄNTÖ

Ja minä uskoin, että se kaikki olisi mahdollista, ei minulla ollut mitään syytä epäillä. Me emme haaveilleet mistään, mitä pidin mahdottomana, vain pienistä suurista suloisista asioista, joihin ei tarvittu muuta kuin rakastettu ja tarpeeksi rakkautta, ja sitähan meillä oli uppeluksiin asti. (BJ 22.)

Olen tutkielmassani käsitellyt Sofi Oksasen teosta *Baby Janessa* (2005) esiintyvien hetero- ja homoyhteisöjen rajankäyntiä sekä teoksen keskushenkilöiden identiteetin rakentumista erityisesti intersektionaalisuuden ja seksikaupan näkökulmasta.

Identiteetin tutkiskelu intersektionaalisesti paljastui haastavammaksi kuin oletin, mutta onnistuin pohtimaan identiteettiä monen eri tekijän ja ominaisuuden kautta – en pelkästään sukupuolen tai seksuaalisen suuntautumisen.

Tutkielmaani tehdessä mieleeni heräsi paljon kysymyksiä, joista tutkielman päätännön puolesta merkittävin on ”mitä jos?” Mitä jos Piki olisi voinut jatkaa terapiaansa? Mitä jos päähenkilöt olisivat saaneet rahaa uusiin hoitoihin? Näiden kysymysten ja teoksen mielenterveysongelma-teeman mukaisesti *Baby Janea* voi kutsua eräänlaiseksi yhteiskunnalliseksi kannanotoksi, sillä teos näyttää fiktion voimin, miten mielenterveysongelmat ja syrjäytyminen voivat pahimmillaan johtaa eristäytymiseen ja itsetuhoisuuteen.

Varsinaista yhtä loppupäätelmää en tutkimuksessani voi edes saada, sillä tutkielmani perimmäinen lopputulos on se, että teoksen hetero- ja homoyhteisöt ja niiden rajankäynti ovat liukuvia ja muuttuvia. Identiteetin suhteen lopputulema on samankaltainen, tosin Hallin *Identiteetti* –teoksen mukaisesti päähenkilö kuitenkin kiinnittyy johonkin edes hetkeksi – homoyhteisöön.

LÄHTEET

Primäärilähteet:

Oksanen, Sofi 2005. *Baby Jane* [=BJ]. Helsinki: Wsoy

Sekundäärilähteet:

Hall, Stuart 1999. *Identiteetti*. Tampere, Vastapaino. Suom. ja toim. Mikko Lehtonen & Juha Herkman

Jokinen, Arto 2010. Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus. Teoksessa Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen*. Helsinki, Hakapaino. 129–138

Karkulehto, Sanna 2004. Mikä ihmeen queer? : Queer-teoriasta kirjallisen ja visuaalisen kulttuurin tutkimuksessa. Teoksessa Veijo Pulkkinen (toim.), *Lukulampun valo*. Oulu, Taida. 209–245

Karkulehto, Sanna & Leppihalme, Ilmari 2017. Työtä töiden joukossa? Seksuaalisuus, kaupallisuus ja toimeentulon pakko kotimaisessa nykykirjallisuudessa. [Julkaisematon käsikirjoitus. Ilmestyy teoksessa *Kirjallisuus nykykapitalismissa. Johdatusta kapitalismiproblematiikkaan suomalaisessa kirjallisuudessa ja kulttuurissa*. Toim. Jussi Ojajärvi, Erkki Sevänen & Liisa Steinby. Helsinki: SKS.]

Kekki, Lasse 2004. Pervot pidot: johdanto homo-, lesbo- ja queer-kirjallisuudentutkimukseen. Teoksessa Lasse Kekki & Kaisa Ilmonen (toim.), *Pervot pidot : homo-, lesbo- ja queer-näkökulmia kirjallisuudentutkimukseen*. Helsinki, Like. 13–45

Kontula, Anna 2008. *Punainen eksodus : tutkimus seksityöstä Suomessa*. Helsinki, Like. 74

Rossi, Leena-Maija 2015. *Muuttuva sukupuoli*. 28–49, 91–107

Rossi, Leena-Maija 2010. Sukupuoli ja seksuaalisuus, eroista eroihin. Teoksessa Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen*. Helsinki, Hakapaino. 21–37

Valovirta, Elina 2010. Ylirajaisten erojen politiikkaa. Teoksessa Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen*. Helsinki, Hakapaino. 92–105